

ทุนศักยภาพในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี Potentials Force Education Management in to the Education Sandbox of Chanthaburi Province

ธีรังกูร วรบำรุงกุล* วิวัฒน์ เพชรศรี* พิฎา สมบูรณ์*
นรินทร์ สังข์รักษา** เรืองวิทย์ นิลโคตร*** อัจฉรา สาหุทัต****
Theerangkoon Warabamrungskul* Wiwat Petsri* Lita Somboon*
Narin Sungrugs** Reongwit Nilkote*** Atchara Sahutut****

(Received: 2 November 2024, Revised: 17 May 2025, Accepted: 29 June 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ทุนศักยภาพการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการใน 2 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ทุนศักยภาพระดับจังหวัด และ 2) การวิเคราะห์ทุนศักยภาพระดับสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) คณะทำงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี 2) ภาคการศึกษา 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ภาครัฐ 5) ภาคเอกชน 6) ภาคประชาสังคม 7) เด็กและเยาวชน 8) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 9) ครูรวบรวมข้อมูลผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนา ประกอบกับการใช้คำถามการวิเคราะห์ทุนศักยภาพระดับจังหวัดและระดับสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอด้วยรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ทุนศักยภาพการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 1) นโยบาย 2) การเมือง 3) เศรษฐกิจ 4) การศึกษา ซึ่งด้านนี้พบปัญหาหลัก ๆ 3 ด้าน ประกอบด้วย (4.1) ด้านโอกาสทางการศึกษา (4.2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา และ (4.3) ด้านประสิทธิภาพทางการศึกษา 5) ด้านสิ่งแวดล้อม 6) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ 7) ด้านเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่า 1) เชิงนโยบาย: สนับสนุนผู้บริหารการศึกษาให้เป็นแกนนำจัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมพื้นที่นวัตกรรม โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) ต่อพื้นที่นวัตกรรม: กำหนด Road Map, แผนปฏิบัติการ และสร้างกลไกขับเคลื่อน โดยมี Core Team ระดับจังหวัด และภาคีเครือข่ายแบบจตุรภาคีระดับโรงเรียนเป็นกลไกย่อยในการขับเคลื่อนพื้นที่ และ 3) ต่อสถานศึกษานำร่อง: สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่น่าสนใจ สนับสนุนนวัตกรรมและการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา / พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา / ทุนศักยภาพ

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**ศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

***อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

****ผู้อำนวยการโรงเรียนแก้งหางแมวพิทยาคาร

* Assistant Professor Dr. at Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

** Professor Dr. at Faculty of Education, Silpakorn University

***Lecturer Dr. at Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

****Director of Kaenghangmaew Pittayakarn School

Abstract

The objective of this research was to analyze the potential of the driving education sandbox in Chanthaburi province. The research was quality research. It was conducted in two steps: 1) Analysis of the potential in the province and 2) Analysis of the potential in the schools. The key informants include 1) Core team of the education sandbox of Chanthaburi province, 2) Local government organization, 3) Public sectors, 5) Private sectors, 6) Civil society, 7) Children and youth, 8) School administrators, and 9) Teachers. Conduct a developmental evaluation workshop to collect data using questions that analyze provincial and school-level strengths. Analyze the data by analyzing the content and then present it in a descriptive format.

The results of the research were as the potential in driving education sandbox in the province of Chanthaburi include: 1) Policies, 2) Politics, 3) Economy, and 4) Education, which has three main problems, including: (4.1) Educational opportunities, (4.2) Educational quality, and (4.3) Educational effectiveness, 5) Environment, 6) Social culture, and 7) Technology.

Research findings showed that: 1) Policy aspect: Support education administrators in becoming leaders by establishing working groups to promote innovation hubs, with higher education institutions acting as mentors. This aims to reduce inequality and encourage participation from all sectors. 2) Education sandbox aspect: Develop a Roadmap and action plan, and create a driving mechanism by establishing provincial-level Core Teams and quadripartite networks at the school level as sub-mechanisms to drive these hubs. 3) Pilot schools: Build collaborations with external agencies, promote the use of technology, and create engaging learning spaces that support innovation and research beneficial to the community.

Keywords: education administration / education sandbox / potential scholarship

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ ทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาในประเด็นการปฏิรูปที่ 6 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร จัดการศึกษาโดยมุ่งให้สถานศึกษาของรัฐมีความเป็นอิสระและมีธรรมาภิบาลในการบริหาร และการจัดการศึกษาครอบคลุมด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหาร งานบุคคลากร ด้านการบริหารงานทั่วไป มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565 : 1) จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป็นการตอบโจทยการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติโดยเฉพาะด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นความสำคัญลำดับแรกๆ ที่รัฐบาลให้ความสำคัญสูงสุด เพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถ ทำงานเป็น สอดคล้องกับการมุ่งมั่นดำเนินการของกระทรวงศึกษาธิการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังกล่าวข้างต้น และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย รวมถึงยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมวดหมู่ที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : 1) ดังนั้น การสร้างความเป็นธรรมด้านการศึกษาจึงเน้นที่การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่มีมาตรฐานเสมอกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและยากจน การจัดให้มีมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักประกันได้ว่าการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคน สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย โดยการจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัยด้วยระบบ กลไกและภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสถานศึกษา ผ่านระบบ กลไก ภาคีเครือข่าย การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบในการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนอาศัยหลักการและแนวคิดตามแนวคิดการมองโลกทางวิชาการเชิงบวกด้วยกระบวนการบริหารโรงเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ และด้านการประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจังหวัดจันทบุรี, 2565 : 5) การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) คิดค้นและพัฒนา

นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอื่น 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562 : 104) ซึ่งการวิจัยเรื่องนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ข้างต้นอย่างชัดเจน

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ในปีการศึกษา 2563 มีหน่วยงานทางการศึกษา และมีสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 396 แห่ง ผู้เรียน 111,762 คน ห้องเรียน 5,021 ห้อง ครู/ผู้สอน 7,157 คน และบุคลากรทางการศึกษา 1,186 คน จากผลการศึกษา เรื่อง “การบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ค้นพบสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนด้อยโอกาส คือ ความยากจน ซึ่งมีสาเหตุจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ประกอบกับวิธีการจัดสรรงบประมาณที่ให้กับเด็กทุกคนแบบเฉลี่ยเท่ากัน ส่งผลให้เด็กยากจนได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยสาเหตุของความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ได้แก่ 1) ครอบครัวนักเรียนยากจนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาเป็นแรงงานรายได้ต่ำ 2) จำนวนเด็กพิการเรียนร่วม และเด็กด้อยโอกาสด้อยกว่า แต่ไม่สามารถนำเงินต่าง ๆ ที่ได้รับจัดสรรจากภาครัฐช่วยเหลือได้ ทำให้มีการระดมความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะนักเรียนที่ยากจน ซึ่งบางโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนยากจนเกือบทั้งหมด 3) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นปัจจัยหลักเนื่องจากการเดินทางค่อนข้างลำบาก 4) ระบบอินเทอร์เน็ต ยังไม่ทั่วถึง และไม่มีคอมพิวเตอร์ในบางพื้นที่ห่างไกล ทำให้พลาดโอกาสในการเรียนรู้ 5) ยังขาดข้อมูล BIG DATA ที่สมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อใช้ในการจัดการและลดความเหลื่อมล้ำ ให้สามารถตัดสินใจช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึงในการศึกษานี้ มีข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ 1) ควรจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ สำหรับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาให้แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสม และ 2) ส่งเสริมการพัฒนาปรับปรุงแบบ กระบวนการและวิธีการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ ในสถานการณ์การใช้ชีวิตประจำวัน และการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับการใช้ชีวิตแบบปกติวิถีใหม่ (New normal) ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อาทิ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ระบบ กลไก และนวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัดจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาและข้อติดขัดในการส่งเสริมพัฒนาของผู้เรียนดังกล่าวได้

งานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในการขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างมีเอกภาพ และเป็นข้อมูลที่นำไปใช้ต่อยอด ขยายผลบนฐานข้อมูลผ่าน

กระบวนการวิจัย ปรับเปลี่ยน Mind set กระบวนทัศน์ของผู้บริหาร ส่งเสริมคนจันทบุรีตั้งแต่จันทบุรีสู่เป้าหมายในการพัฒนาจันทบุรีอย่างยั่งยืนด้วยการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผ่านการบริหารจัดการด้วยระบบ กลไกและภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการบริหารการศึกษาที่มีความร่วมมือระหว่างจังหวัดกับสถานศึกษา มีภาคีเครือข่ายในการสร้างการมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ที่มีความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยความร่วมมือและร่วมใจกันขับเคลื่อนทั้งจังหวัดจันทบุรีอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ทุนศักยภาพการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

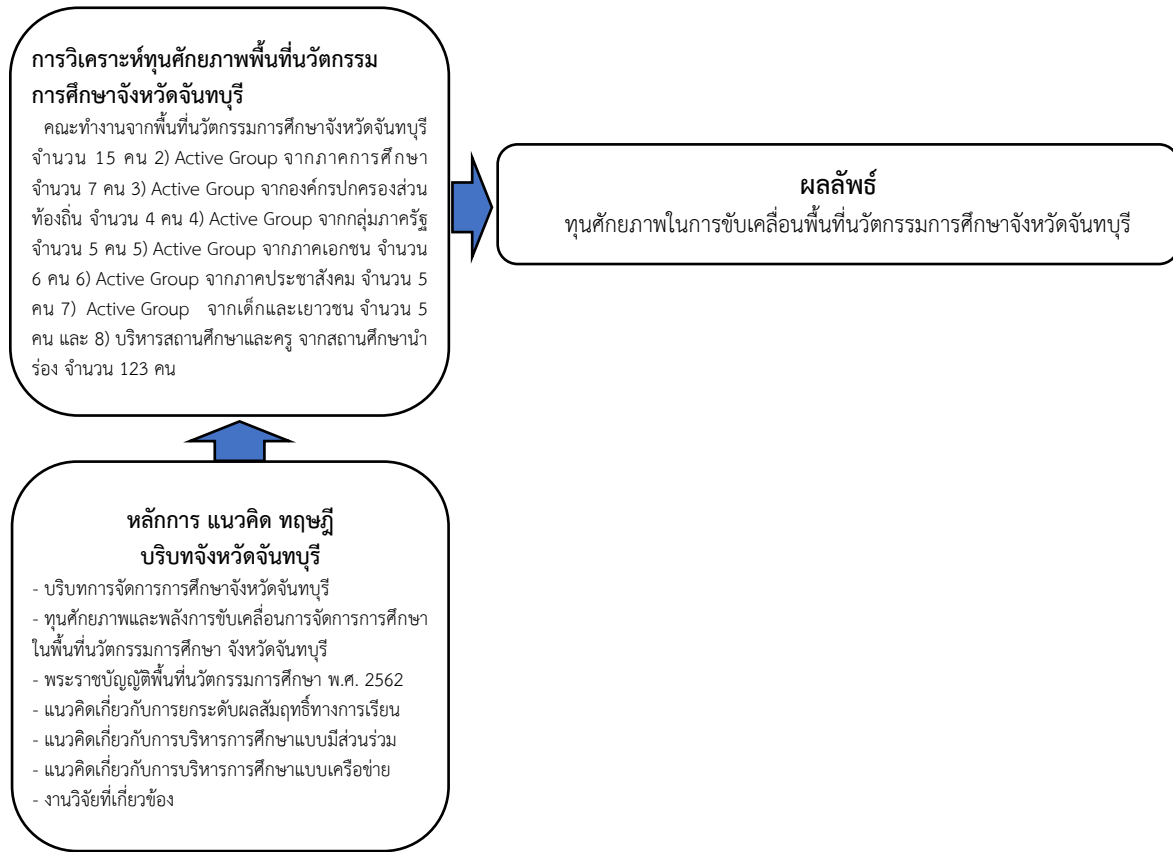
วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) คณะทำงานจากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 คน 2) Active Group จากภาคการศึกษา จำนวน 7 คน 3) Active Group จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) Active Group จากกลุ่มภาคีรัฐ จำนวน 5 คน 5) Active Group จากภาคเอกชน จำนวน 6 คน 6) Active Group จากภาคประชาสังคม จำนวน 5 คน 7) Active Group จากเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน และ 8) บริหารสถานศึกษาและครู จากสถานศึกษานำร่อง จำนวน 123 คน โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ที่วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ตามหลักการของทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) บริบทการจัดการการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ทุนศักยภาพและพลังการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 แนวคิดเกี่ยวกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาแบบเครือข่าย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์และใช้เป็นองค์ความรู้ นำเพื่อวิเคราะห์ทุนศักยภาพในการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี นำไปสู่การขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีที่สอดคล้องกับบริบทจังหวัดจันทบุรีต่อไปดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือ และคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวคำถามการวิเคราะห์ทุนศักยภาพระดับจังหวัดจันทบุรีและระดับสถานศึกษา ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการประเมิน เชิงพัฒนาเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และความท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก การพัฒนาการศึกษาในจังหวัดจันทบุรี จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องและหาช่องทางการปรับปรุงแก้ไขที่เกิดขึ้นให้ได้จริง SWOT (C) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือวิจัยโดยอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Specialists) จะใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนน เป็นการคำนวณความเที่ยงตรงรายข้อด้วยค่าดัชนี CVI (Content Validity Index) และได้คำนวณ CVI จากสัดส่วนของข้อที่ผ่านการประเมินทำให้ได้ค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับ เท่ากับ 1.00 (Lynn, 1986)

1. การวิเคราะห์ทุนศักยภาพในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี และระบบนิเวศต่าง ๆ เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และความท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายนอก SWOT (C)

2. การจับคู่หาความสัมพันธ์ทุนศักยภาพในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีและระบบนิเวศต่าง ๆ เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และความท้าทายที่เกิดจากปัจจัยภายนอก SWOT (C)

3. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล คณะผู้วิจัยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูล (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล (Methodology Triangulation) และการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนานำมาบันทึกผลทั้งกริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทปและการบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจ้งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเป็นทางการนัดหมายเวลาที่แน่นอนในการเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนา

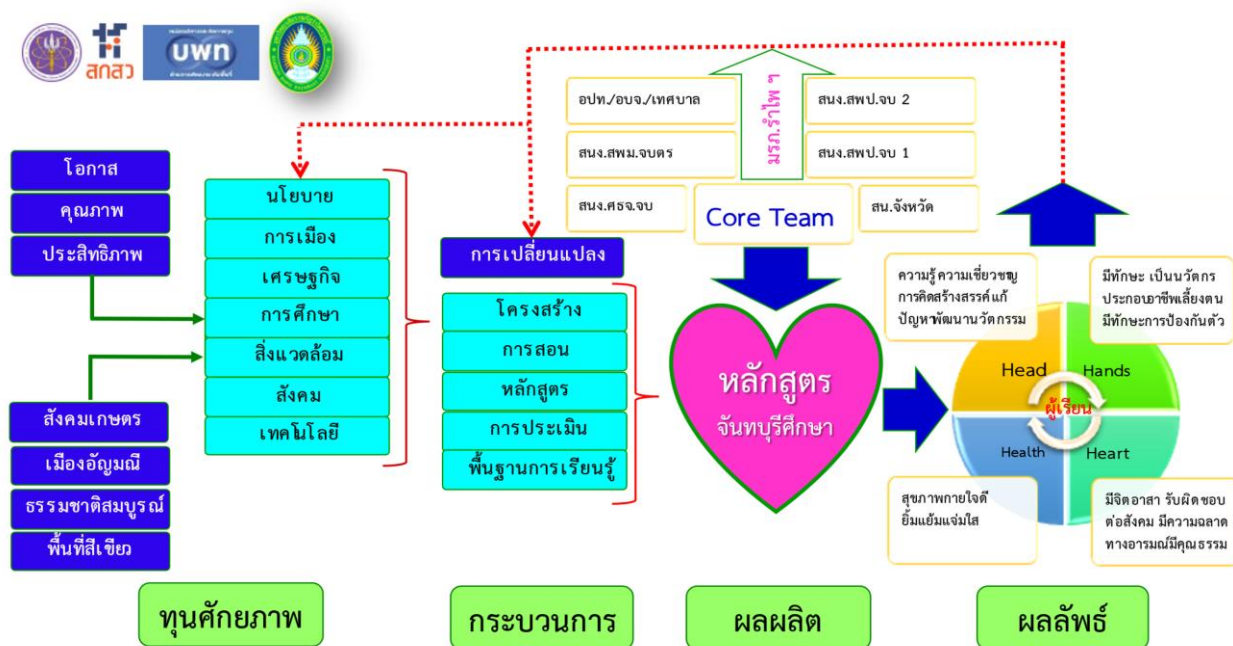
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ทุนศักยภาพในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า ผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายที่ได้รับจากทุนศักยภาพและพลังการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ คือ 1) ความรู้ดี (Head) ผู้เรียนต้องมีความรู้ สามารถพัฒนานวัตกรรม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตร) มีทักษะด้านภาษา มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ 2) ความสามารถดี (Hands) ผู้เรียนต้องมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ มีภาวะผู้นำ รู้สิทธิหน้าที่ เคารพผู้อื่น มีทักษะด้านการทำงานสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ เป็นนวัตกรรม สร้างนวัตกรรม มีทักษะอาชีพประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ มีทักษะชีวิตใช้ชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง มีทักษะการป้องกันตัว มีภูมิคุ้มกันที่ดี 3) จิตใจดี (Heart) ผู้เรียนมีจิตอาสา มีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีความฉลาดทางอารมณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม รู้จักตนเอง มีวินัย มีความรับผิดชอบมีน้ำใจนักกีฬา และ 4) สุขภาพดีทั้งกายและใจ (Health) ผู้เรียนต้องรักการออกกำลังกาย มีสุขภาพกายดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส สุขภาพใจดี เป็นคนดี คนเก่ง ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ห่างไกลยาเสพติด ที่เกิดจากผลผลิตสำคัญ คือ หลักสูตรจันทบุรี ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ 1) โครงสร้างของกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ คณาจารย์ห้องเรียน วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างเวลาเรียนที่ให้นักเรียนจัดการตนเองได้ ใส่ใจ เข้าใจผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา เรียนที่ไหนก็ได้ 2) การสอนโดยครูเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ ไม่จำกัด ไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียนและทำหน้าที่แนะนำสอนด้วยการลงมือทำ นำหลักการของ Active Learning มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เปลี่ยนทัศนคติของครูระหว่างเด็กเก่ง กลาง อ่อน ครูเพิ่มทักษะนันทนาการ จัดการเรียนการสอนตามความสนใจของผู้เรียน 3) หลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐาน

สมรรถนะ การทำหลักสูตร (วิชาเพิ่มเติม) เสริมทักษะตามความสนใจ พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพพระยาสันเพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ หลักสูตรจังหวัดที่ตรงกับความต้องการของบริบทที่เน้นสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง 4) รูปแบบการประเมินที่มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ประเมินสมรรถนะใหม่ ๆ และ 5) พื้นที่การเรียนรู้ที่มีวัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนภายใต้บริบทของจังหวัดจันทบุรีที่เป็นทุนศักยภาพและพลังการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ที่ประกอบ 1) นโยบาย (Policy) จังหวัดจันทบุรีมีการสร้างความร่วมมือจากระดับชุมชนสู่ระดับจังหวัดและประเทศปรากฏในแผนพัฒนาจังหวัด มีแผนนโยบายสอดคล้องกับทุกภาคส่วนในจังหวัด มีการสร้างมุมมองที่ดีต่อการต่อยอดผลผลิตทางการเกษตร อัญมณี การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีนโยบายการใช้ระบบไฟฟ้าในคมนาคมสาธารณะมีการวางแผนเป้าหมายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟฟ้า สนามบิน เป็นต้น 2) การเมือง (Politic) จังหวัดจันทบุรีมีเป้าหมายในการจัดการระบบภาษี การเพิ่มงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษา สร้างสถานพยาบาล การบริการด้านสาธารณสุขที่ดี ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครอง และสิทธิทางการเมือง 3) เศรษฐกิจ (Economic) จังหวัดจันทบุรีมีโอกาสด้านธุรกิจที่ดีมีความพร้อมในด้านต้นทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร/ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การศึกษา (Education) จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพในการแข่งขันระดับประเทศสามารถส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและพัฒนาเป็นนวัตกรรม ความสามารถด้านภาษา ความสามารถตามความสนใจ/ความถนัด และสามารถนำไปใช้งานได้ ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ ทีมวิจัยยังพบประเด็นปัญหาหลัก ๆ ด้านการศึกษานี้ 3 ด้าน ประกอบด้วย (4.1) ด้านโอกาสทางการศึกษา (4.2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา และ (4.3) ด้านประสิทธิภาพทางการศึกษา 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) จังหวัดจันทบุรีการลดใช้พลาสติก ใช้วัสดุย่อยสลายได้ อุตสาหกรรมและธุรกิจเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นเมืองสีเขียว 6) ด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociological) จังหวัดจันทบุรีมีเยาวชนมีความรักในท้องถิ่นตนเอง เยาวชนความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ / เชิงประวัติศาสตร์ สร้างความปลอดภัยทางสังคมเนื่องจากการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างชาติ พัฒนาระบบความปลอดภัยสาธารณะ (ทางม้าลาย มีระบบสัญญาณไฟ) สร้างมหานครเมืองจันทบุรีด้านอัญมณี สวนผลไม้ และการท่องเที่ยว และ 7) ด้านเทคโนโลยี (Technology) จังหวัดจันทบุรีมีการพัฒนา / สร้าง / ใช้ ระบบ AI ในการพัฒนาสังคม การเข้าถึงสัญญาณเครือข่ายให้ใช้ได้ทุกพื้นที่ ใช้สื่อการสอนที่แตกต่าง ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย รู้เท่าทันสื่อ มีแพลตฟอร์มทางการศึกษาให้เรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น ห้องสมุดดิจิทัล สรุปผลได้ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ทุณศักยภาพในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

จากภาพที่ 2 พบว่า จังหวัดจันทบุรีมีปัญหาที่เป็น Pain Point รายมิติ ประเด็น และการวิเคราะห์ Knowledge Gap 4 ด้านสำคัญ คือ 1) ความรู้ดี (Head) ผู้เรียนต้องมีความรู้ สามารถพัฒนานวัตกรรม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตร) มีทักษะ ด้านภาษา มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ 2) ความสามารถดี (Hands) ผู้เรียนต้องมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ มีภาวะผู้นำ รับผิดชอบ หน้าที่ เคารพผู้อื่น มีทักษะด้านการทำงานสามารถเป็นผู้ประกอบการได้เป็น นวัตกรรม สร้างนวัตกรรม มีทักษะอาชีพประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ มีทักษะชีวิตใช้ชีวิตในสังคมที่มี การเปลี่ยนแปลง มีทักษะ การป้องกันตัว มีภูมิคุ้มกันที่ดี 3) จิตใจดี (Heart) ผู้เรียนมีจิตอาสา มีความเข้าใจที่ ถูกต้อง มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม มีความฉลาดทางอารมณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม รู้จักตนเอง มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีน้ำใจนักกีฬา และ 4) สุขภาพดีทั้งกายและใจ (Health) ในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการ การศึกษาของจังหวัดจันทบุรีในมิติต่าง ๆ โดยสรุปประกอบด้วย

1. มิติโรงเรียน ความหลากหลายของโรงเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมที่แตกต่างกันทั้งขนาด จำนวนครู นักเรียน และที่ตั้ง ถือเป็นความเหลื่อมล้ำของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กและชายขอบกับโรงเรียน ขนาดใหญ่และโรงเรียนในเมือง
2. มิติหน่วยบริหารการศึกษาเชิงพื้นที่ การขาดระบบกลไกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการ การศึกษา มีความหลากหลายในการบริหารจัดการ โครงสร้าง องค์กร ขาดการสร้างกลไกของ Core Team ขาดเจ้าภาพหลักในการบริหารเชิงพื้นที่ ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงบูรณาการ
3. มิติสถาบันอุดมศึกษา แม้ว่ามีสถาบันอุดมศึกษา 8 แห่ง แต่ยังขาดการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) ในการสนับสนุนด้านวิชาการ นวัตกรรม การลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องให้กับโรงเรียน ไม่มีระบบพี่เลี้ยงที่ชัดเจนเป็นครั้งคราวเท่านั้น

4. มิติของชุมชนและผู้ปกครอง ขาดความร่วมมือของชุมชนและผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาในนาม ขาดบทบาทในการมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล การสร้างระบบนิเวศ และทรัพยากรโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนชายขอบ

นอกจากนี้พบปัญหาหลัก ๆ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโอกาสทางการศึกษา 2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา และ 3) ด้านประสิทธิภาพทางการศึกษา ทั้งนี้ จังหวัดจันทบุรีมีเยาวชนที่มีความรักในท้องถิ่นตนเอง เยาวชนความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/เชิงประวัติศาสตร์

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ทศศักยภาพการขับเคลื่อนการจัดการการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 1) นโยบาย 2) การเมือง 3) เศรษฐกิจ 4) การศึกษา มีการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ ทีมวิจัยยังพบประเด็นปัญหาหลัก ๆ ด้านการศึกษานี้ 3 ด้าน ประกอบด้วย (4.1) ด้านโอกาสทางการศึกษา (4.2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา และ (4.3) ด้านประสิทธิภาพทางการศึกษา 5) ด้านสิ่งแวดล้อม 6) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ 7) ด้านเทคโนโลยี เนื่องด้วยบริบทของจังหวัดจันทบุรีที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนการศึกษาในลักษณะพิเศษ สภาพเศรษฐกิจที่ดีในภาพรวมของจังหวัด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความเป็นจังหวัดจันทบุรีทั้งในด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นการพัฒนาจังหวัด คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 สูงกว่าระดับประเทศทุกปี นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 – 2564 (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 – 2570. 2566: 36-39) เป็นไปในทิศทางเดียวกับการวิเคราะห์ทศศักยภาพในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566-2570. 2566 : 47-50) พบว่า

1. สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการศึกษจังหวัดจันทบุรี คือ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunities) จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมเป็นสังคมเกษตร ส่งผลให้สามารถขยายแนวคิดการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากสถานศึกษาไปสู่ชุมชนได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเป็นรากฐานสังคมสุขภาวะให้คนจันทบุรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเส้นทางและช่องทางที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นโอกาส ด้านแรงงาน การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่ออัตราการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจของจังหวัดที่สูงขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาทางด้านภาษาและอาชีพให้เด็กและเยาวชน มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ที่หลากหลาย สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน และนำไปสู่การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และรักถิ่นฐาน 2) สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค (Threats) สภาพปัญหาทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัตถุนิยม/บริโภคนิยม และการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง ส่งผลให้เด็กและเยาวชน มีแนวโน้มพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาจากการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและการลงทุน ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนออกกลางคัน และการจบการศึกษาของผู้เรียนไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดสังคมผู้ปกครองและผู้เรียนบางส่วนยังมีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ดีในการเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานด้านสายอาชีพ ปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาทางเพศ และอบายมุข สามารถแพร่กระจายเข้าสู่สถานศึกษาได้ง่ายขึ้น ผ่านทาง Social Media ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

นโยบายทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาการจัดการศึกษา

2. สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการศึกษาลำปาง คือ 1) สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง ครอบคลุมทุกระดับทุกประเภทการศึกษา และตั้งกระจายอยู่ทั่วจังหวัด ส่งผลให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนลำปาง ให้ดำรงคงอยู่และสามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่ และวิทยาการแก่ชุมชน มีหลักสูตรที่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและได้รับความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและสถานประกอบการในการฝึกทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน หรือฝึกวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้ระหว่างเรียน เน้นการศึกษาเพื่อการมีงานทำ สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งส่งผลให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของจังหวัดลำปาง มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านและหลากหลาย ส่งผลให้เกิดการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ ในจังหวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในจังหวัดลำปางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ นอกเหนือจากมีระบบการบริหารจัดการที่ดีแล้วยังมีระบบเครือข่ายสถานศึกษา (Cluster) ในการช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ 2) สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses) ตัวชี้วัดทางการศึกษาตามแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง ทั้ง 3 ตัว ประกอบด้วย (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (2) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย และ (3) สัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสายสามัญต่ออาชีวศึกษา ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด หน่วยงานที่จัดการศึกษามีหลายสังกัด ขาดการวางแผนและการจัดการศึกษาร่วมกัน หน่วยงานทางการศึกษา/สถานศึกษาในจังหวัดลำปาง พบปัญหาด้านการจัดการข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน และเชื่อมโยงข้อมูลภายในจังหวัด ผู้เรียนที่จบการศึกษา ครูหรือบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นเน้นการสื่อสาร ผู้เรียนบางส่วนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่งผลให้สังคมไม่ยอมรับคุณภาพของผู้เรียน ครูผู้สอนไม่สามารถทำการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน

และจากผลการวิเคราะห์ PEST Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก หลังจากทีวิเคราะห์ SWOT (C) แล้วจะทำให้ทราบว่าจังหวัดลำปางมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคใดบ้าง PEST จะเป็น การวิเคราะห์ในส่วนของ โอกาส (Opportunity) และ อุปสรรค (Threat) ปัจจัยทั้ง 2 นั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ การวิเคราะห์ PEST จะเป็นการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาวิธีในการตั้งรับ หรือเสริมสร้างโอกาสให้กับจังหวัดลำปาง เพราะ PEST analysis ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานอย่างแพร่หลาย (Wehrich, 1982; Arshinder et al., 2007) จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ นโยบาย (P) เศรษฐกิจ (E) ในการวิเคราะห์จับประเด็นครั้งคณะผู้วิจัยได้นำ E- Economic (เศรษฐกิจ), E- Education (การศึกษา) และ E-Environment (สิ่งแวดล้อม) มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย สังคม (S) และเทคโนโลยี (T) ทำให้เห็นว่า จังหวัดลำปางจะสามารถขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมได้ด้วยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานการศึกษาหลัก ๆ ในจังหวัด จึงสรุปได้ว่า

จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพและมีความพร้อมเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายของจังหวัด ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ทีมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพและความพร้อมเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1-2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ควรเป็นเจ้าภาพหลัก หรือเป็นแกนนำร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 รวมถึงการเตรียมการจัดตั้งคณะทำงานในชุดต่าง ๆ ทั้ง 4 ชุด ตามคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี มีสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเป็นพี่เลี้ยงในระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน เพื่อให้เกิดการผลักดันเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี อย่างสมบูรณ์ เหมาะสมกับบริบทจังหวัดจันทบุรี

1.2 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดจันทบุรีควรมีระบบกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีให้เกิดเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายของจังหวัดอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1-2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ควรเป็นเจ้าภาพหลักหรือเป็นแกนนำ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรีในการกำหนด Road Map กำหนดแผนปฏิบัติการ กลยุทธ์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดของสถานศึกษานำร่อง และสร้างกลไกระดับจังหวัด คือ Core Team และกลไกในระดับโรงเรียน คือ ภาควิชาเครือข่ายแบบจตุรภาคี (Partnerships) โดยเฉพาะภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีให้เกิดเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายของจังหวัดอย่างยั่งยืน

1.3 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดจันทบุรียังมีความเหลื่อมล้ำในด้านการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือโรงเรียนชายขอบที่ขาดโอกาสในหลายด้าน ๆ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1-2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ควรเป็นเจ้าภาพหลัก หรือเป็นแกนนำร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรีในการสร้างระบบกลไก การสร้าง Core Team ในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การบริหารจัดการและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) มีระบบนิเวศการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายโรงเรียนต่าง ๆ การส่งเสริมกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม การกำหนดนโยบายในการจัดสรรทรัพยากรที่พอเพียงจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการจัดผู้สอนให้ตรงกับสาขาวิชาของผู้สอน การส่งเสริม/สนับสนุนนโยบายการเรียนรู้ให้กับผู้ขาดโอกาส และการควบคุมกำกับติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดจันทบุรีมีหน่วยงานทางการศึกษา สถานประกอบการ ผู้นำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและชุมชนให้การสนับสนุนจากหลายภาคส่วนที่สำคัญ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม และชุมชน “แบบจตุรภาคี” ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1-2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

ควรเป็นเจ้าภาพหลัก หรือเป็นแกนนำร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี ในการกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ กลไกเพื่อให้เกิดการสนับสนุนทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

1.5 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพและความพร้อมในการสร้างระบบกลไกการบริหารแนวใหม่ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรปรับระบบการบริหารจัดการแนวใหม่ หรือการบริหารเชิงบูรณาการ สร้างให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการบริหารงานแนวใหม่ เพื่อให้อิสระแก่สถานศึกษา ทั้งด้านวัตรกรรมการบริหาร ในด้านการบริหารบุคคล การเงินงบประมาณ และการสร้างวัตรกรรมการเรียนรู้ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริง

2. ข้อเสนอแนะต่อพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

2.1 คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ควรเร่งกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์ประสานงานให้หน่วยงานทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐและเอกชน สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้เข้าใจตรงกันเพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ตามยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงาน

2.2 คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ควรจัดทำคลังข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ที่ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานเรียบร้อยแล้ว และขับเคลื่อนการพัฒนาต่อยอดผ่าน kick off exhibition โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนสะท้อนมุมมองการมีส่วนร่วมในการให้คนจันทบุรีได้ทำตามเป้าหมาย

2.3 คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ควรประสานให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะให้การสนับสนุนทางเทคนิคในการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทจังหวัดจันทบุรี การพัฒนาสื่อและอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ มีการพัฒนาบุคลากร และการอื่นที่จำเป็นสำหรับพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

2.4 คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพ บริบทของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีให้เกิดเป็นรูปธรรมผ่านวัตรกรรมของสถานศึกษานั้น ๆ

3. ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษานำร่อง

3.1 สถานศึกษานำร่องควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษานำร่องนั้น ๆ

3.2 ส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาทักษะและความรู้ของครูในการสอนให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการศึกษา รวมถึงวิธีการสอนใหม่ ๆ ในปัจจุบัน

3.3 สถานศึกษานำร่องควรสร้างพื้นที่การเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสะดวกสบายสำหรับผู้เรียนและครู ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษานั้น ๆ

3.4 สถานศึกษานำร่องควรส่งเสริม สนับสนุนนวัตกรรมการศึกษาทั้งในส่วนของนวัตกรรมการบริหาร และนวัตกรรมการเรียนรู้ และการวิจัยที่เป็นประโยชน์ในชุมชนสนับสนุนโครงการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย “CHAN Education SHIFT” ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี
2. ควรมีการศึกษาระบบกลไก Core Team เครือข่ายภาคประชาสังคม “3 ผสาน 1 เชื่อม” เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีในทุกระดับ
3. ควรมีการศึกษาและขับเคลื่อนให้เกิดหลักสูตรที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรีอย่างมีเป้าหมาย
4. ควรมีการศึกษากการเสริมสร้างทักษะอาชีพที่เหมาะสมตามภูมิสังคม “คนจันทบุรีปั้นเด็กจันทบุรี” ของจังหวัดจันทบุรี ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
5. ควรมีการศึกษานวัตกรรมการบริหารการศึกษาที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี
6. ควรมีการศึกษารูปแบบจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (25 มิถุนายน 2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 56 ก ลงวันที่ 30 เมษายน 2562 พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พุทธศักราช 2562.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและมีคุณค่าสำหรับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570. จันทบุรี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี.
- Arshinder Kanda A., Deshmukh S.G. (2007). Supply chain coordination issues: an SAP-LAP framework. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*. 19(3), 240-264.
- Lynn M. R. (1986). Determination and Quantification of Content Validity. *Nursing Research*. 35(6), 382-386.
- Weihrich H. (1982). The TOWS Matrix -a Tool for Situational Analysis. *Long Range Planning*. 15(2), 1-19.